

zaaknummer 2013 W1058(1)

Datum beslissing 2 juni 2014

De Klachtencommissie seksueel misbruik in de R.-K. Kerk van de Stichting Beheer & Toezicht i.z. Seksueel Misbruik in de R.-K. Kerk in Nederland, verder ook: de Klachtencommissie, geeft op grond van de Procedure Klachtencommissie seksueel misbruik in de R.-K. Kerk (verder ook: de Procedure) het volgende advies inzake de klacht van:

[naam],
geboren op [datum],
wonende te [plaats],
hierna te noemen: klagster,
juridisch adviseur: mr. N.D. Geraads, advocaat te Eindhoven

tegen:

[naam],
geboren op [datum],
de persoon over wie geklaagd wordt,
hierna ook te noemen: aangeklaagde,
lid van Congregatie van de Zusters van Barmhartigheid te Maastricht,
juridisch adviseur mr. R.P. Baetens, advocaat te Tilburg.

1. De procedure

Het klaagschrift is door de griffie van de Klachtencommissie ontvangen op 20 januari 2014. Op 23 januari 2014 is per e-mailbericht een aanvulling op het klaagschrift binnengekomen.

Op 19 maart 2014 is namens aangeklaagde bij de griffie een verweerschrift op het klaagschrift ingekomen van mr. R.P. Baetens, advocaat te Tilburg.

Op 8 april 2014 is door de griffie een brief ontvangen van mr. N.D. Geraads, advocaat van klagster.

Op 23 april 2014 heeft te Utrecht een zitting van de Klachtencommissie achter gesloten deuren plaatsgevonden, waarbij de Klachtencommissie was samengesteld uit de onder aan dit advies te noemen leden.

Klagster is verschenen. Zij werd vergezeld door haar partner [naam]. Zij heeft haar standpunt toegelicht. Klagster werd bijgestaan door haar juridisch adviseur mr. Geraads voornoemd. Aangeklaagde is verschenen. Zij werd vergezeld door [naam], algemeen overste van de Congregatie van de Zuster van Barmhartigheid in Maastricht en [naam], vicaris van de Religieuzen van het Bisdom Luik, België. Aangeklaagde werd bijgestaan door haar juridisch adviseur mr. Baetens voornoemd.

2. De klacht (zakelijk weergegeven)

2.1. Klaagster stelt dat zij in de periode van 1964 tot 1970 seksueel is misbruikt onder andere door aangeklaagde gedurende haar verblijf in [instelling] te [plaats]. Het misbruik bestond uit het bij herhaling betasten van en knijpen in de schaamlippen en de schaamstreek als ook het met voorwerpen (borstels) schoonmaken van de vagina.

Klaagster voert daartoe onder meer aan dat zij de jongste is uit het zes kinderen tellende gezin [naam]. De moeder verliet het gezin toen klaagster zeven dagen oud was. Vader werkte zes dagen per week in [land]. De kinderen [naam] zijn allen door de Kinderbescherming uit huis geplaatst en in [instelling] geplaatst. Volgens informatie van de Kinderbescherming was klaagster één jaar oud toen zij op [instelling] kwam.

De vroegste herinneringen van klaagster zijn van rond haar derde levensjaar. Op deze leeftijd ongeveer moet klaagster de babygroep verlaten hebben en kwam zij terecht in de groep [naam]. Deze groep werd behalve door twee lekenleidsters geleid door aangeklaagde en zuster [naam]. Volgens klaagster waren beide zusters zeer hardhandig en stonden zij bekend als “de hel van [instelling]”.

Klaagster herinnert zich dat, wanneer zij in haar bed had geplast, aangeklaagde haar strafte door hardhandig in haar schaamlippen te knijpen: aangeklaagde draaide de schaamlippen om of trok eraan totdat klaagster het uitschreeuwde van de pijn. Klaagster herinnert zich een gemeen lachje, maar ook zag zij genot en genoegdoening in het gezicht van aangeklaagde.

Elke ochtend vormde zich een lange rij naar boven, de trap op, naar de douche. Onderweg werd, onder meer door aangeklaagde, gecontroleerd of je in je bed had geplast. Als dat niet zo was, deed klaagster het vaak van angst alsnog in haar broek. Flink knijpen in de schaamlippen was wederom het gevolg, aldus klaagster. Ter zitting heeft klaagster daaraan toegevoegd dat de meisjes achteraan in de rij de meisjes vooraan in de rij hoorden gillen. De angst was groot. Je wist nooit hoe de pet van de nonnen stond.

Wanneer klaagster ‘stout ’ was geweest, zoals wanneer zij niet met haar handen boven de dekens had geslapen of wanneer zij niet rechts hield in de rij naar de douche, gebeurde het dat de binnenkant van de vagina met een tandenborstel werd schoon geschrobd.

Klaagster herinnert zich voorts een incident bij de douche. Kennelijk had klaagster iets fout gedaan. Aangeklaagde greep daarop klaagster bij de keel en duwde haar tegen de muur omhoog. Klaagster dacht dat zij doodging. Bij het los laten kneep aangeklaagde wederom even flink in de schaamstreek, aldus klaagster.

Toen klaagster ouder werd, is zij door de zusters regelmatig in één ruimte gezet met haar broer [naam]. [Naam] werd door de zusters gedwongen klaagster te betasten en zichzelf af te trekken. Hij werd zelfs gedwongen om gemeenschap te hebben met klaagster in het bijzijn van de zusters. Of aangeklaagde hierbij aanwezig was, durft klaagster niet met zekerheid te zeggen. Klaagster meent dat het afdwingen van seksuele handelingen tussen broers en zussen op [instelling] en het toekijken daarbij regelmatig heeft plaatsgevonden. De straf die volgde na de gedwongen seksuele gedragingen met de broer bestond eveneens uit het schoonschrobben van de vagina met een tandenborstel.

Ter zitting heeft klaagster toegevoegd dat het eigenlijk niet uitmaakte op welke slaapzaal aangeklaagde dienst had. Aangeklaagde maakte in ieder geval deel uit van het trio, dat de straffen op [instelling] uitdeelde.

2.2 De wijze waarop aangeklaagde en de andere zusters op [instelling] met klaagster zijn omgegaan, heeft sterk haar verdere leven bepaald. Op zeker moment heeft klaagster in haar pleeggezin, waar zij in 1970 terecht kwam, wederom met haar broer [naam] gemeenschap gehad. Zij was daarna zozeer van schaamte vervuld, dat klaagster een einde aan haar leven probeerde te maken. Klaagster meent dat zij door haar verblijf op [instelling] geen normale seksuele ontwikkeling heeft doorgemaakt. Op haar zeventiende heeft klaagster nog een zelfmoordpoging ondernomen. Zij is daarna opgenomen op de PAAZ-afdeling van [ziekenhuis] in [plaats].

Klaagster is op haar zeventiende zelfstandig gaan wonen. Zij raakte aan de drugs, maar kwam op haar twintigste tot het besef dat zij zelf iets van haar leven moest maken. Klaagster ging werken, volgde een opleiding en heeft in 1985 haar huidige partner ontmoet. Op het relationele vlak hebben altijd veel problemen bestaan. Klaagster is langdurig in therapie geweest.

Ter zitting heeft mr. Geraads aangegeven dat het verzoek om inlichtingen bij therapeute [naam] niet is gedaan, omdat in een andere procedure bij eenzelfde verzoek is gebleken dat [naam] is gestopt met haar praktijk, alle dossiers heeft vernietigd en daarmee niet in staat is om informatie te verstrekken. Mr. Geraads heeft aangeboden alsnog [naam] te willen benaderen met de vraag of zij bekend was met het seksueel misbruik zoals door klaagster gesteld.

Klaagster is nu onder behandeling van slachtofferhulp [plaats] en sinds 2013 ondergaat zij eveneens therapie van een alternatieve genezer in [plaats]. Wanneer alle pijnlijke herinneringen weer boven komen, raakt zij nog totaal van slag, zoals ook nu bij het behandelen van haar klacht duidelijk is, aldus de raadvrouw van klaagster.

2.3 Klaagster hoopt dat met het indienen van de klacht aangeklaagde en haar verantwoordelijken kunnen en willen beseffen hoeveel pijn, angst en eenzaamheid de handelingen hebben veroorzaakt bij klaagster. Klaagster heeft ter zitting gesteld dat zij eigenlijk met behulp van een mediator in gesprek had willen komen met aangeklaagde. Aangeklaagde heeft dit verzoek afgewezen.

2.4 Ter ondersteuning van haar klacht heeft klaagster diverse stukken overgelegd, zoals het dossier van de Stichting [naam] over de kinderen [naam], overzicht van de therapie zoals door klaagster gevolgd, persoonsdossier van de huisarts, verklaring van de partner van klaagster, de adviezen van de Klachtencommissie inzake de klachten met nummer 2011T274, 2011T518 en 2012T725, alsmede de verklaringen steunbewijs inzake de klachten bekend onder de nummers 2011T274 en 2013T978(1).

3. Het verweer

3.1 Mr. Baetens heeft namens aangeklaagde in zijn verweerschrift aangevoerd dat aangeklaagde iedere vorm van seksueel misbruik en/ of mishandeling ontkent.

3.2 Op driejarige leeftijd moet klaagster in de gezinsgroep [naam] zijn geplaatst, op zijn vroegst medio 1967. Deze groep werd inderdaad mede door aangeklaagde geleid, zulks met uitzondering van de periode september/oktober 1967 tot september 1969, toen aangeklaagde niet op [instelling] verbleef, zoals al eerder door aangeklaagde is gesteld en door de Klachtencommissie is bevestigd. Nu klaagster al in 1970 naar een pleeggezin is gegaan, zijn de perioden dat klaagster aangeklaagde als leidster heeft gehad kort. Aangeklaagde kan zich klaagster dan ook niet meer herinneren.

3.3 Voor wat betreft de klacht rond het bedplassen heeft aangeklaagde gesteld dat de meisjes van de gezinsgroep [naam] onder nachtelijk toezicht van zuster [naam] op de [naam]-slaapzaal stonden en niet van aangeklaagde, die op de [naam]slaapzaal toezicht hield. De raadsman verwijst hierbij naar andere klachtzaken, zoals 2011T518, waarin dit steeds zo is gesteld en ook door klager in 2013T978(1) is bevestigd. Aangeklaagde had haar eigen slaapzaal waar zij controle moest houden en ontkent dan ook ten stelligste dat zij degene is die de handelingen jegens klaagster heeft gepleegd.

3.4 Eveneens het incident in de douchecabine wordt door aangeklaagde met klem ontkend. Ter zitting heeft aangeklaagde voorts gesteld dat de meisjes op hun eigen verdieping een doucheruimte hadden en dat er geen sprake van was dat de meisjes een trap op moesten om te douchen, zoals door klaagster gesteld. Volgens aangeklaagde kan de verwarring over wel of niet een trap evenmin zijn ontstaan door het feit dat er veel verbouwingen plaatsvonden op [instelling], omdat die verbouwingen slechts de benedenverdieping betroffen.

3.5 Ten aanzien van de beschuldiging inhoudende dat klaagster en haar broer in het bijzijn van religieuzen werden gedwongen tot seksuele handelingen met elkaar, heeft aangeklaagde verbijsterd gereageerd. Hoewel dit onderdeel van de klacht niet gericht is tegen aangeklaagde, heeft de raadsman gesteld dat alleen al op biologische gronden de klacht niet aannemelijk kan worden geacht. Klaagster moet immers in die periode tussen de één en zes jaar oud zijn geweest en haar broer [naam] tussen de zes en elf jaar oud. Naar het oordeel van de raadsman is er bij klaagster sprake van grote verwarring. Klaagster heeft immers zelf aangevoerd dat eerst het hebben van gemeenschap met haar broer tijdens verblijf in het pleeggezin haar zo van schaamte vervulde dat zij een zelfmoordpoging ondernam.

Uit de rapporten van de Kinderbescherming uit die tijd moge blijken dat bij het verlaten van [instelling] op lichamelijk gebied geen afwijkingen bij klaagster werden gevonden en dat de pedagogische begeleiding op [instelling] van dien aard was dat klaagster, als kind uit een gebroken gezin, haar vroege jeugd zonder problemen heeft doorgebracht.

Ten slotte is het voor de raadsman duidelijk dat er sprake is van forse problematiek bij klaagster, maar aangeklaagde weigert een oorzakelijk verband te zien tussen het verblijf op [instelling] en de lichamelijk en psychische problemen bij klaagster.

3.6 Ter zitting heeft [overste] gesteld dat het moederhuis van de Congregatie in [plaats] in 2002 is gesloten en dat ook de drie kindertehuizen in [land] en de vier kindertehuizen in Nederland zijn gesloten. Van de administratie is niets terug te vinden. De zusters hielden zich meer bezig met de kinderen dan met de administratie. Van [instelling] is slechts een fotoalbum bewaard gebleven. Mr. Baetens heeft daaraan toegevoegd dat hij het herhaald verzoek tot archiefonderzoek van mr. Geraads niet kan plaatsens, nu toch duidelijk is dat er geen archief meer is en daarbij aangetekend dat alle leden van de KNR zich hebben geconformeerd aan de regels rondom de Procedure, zodat ook op die mededeling van de Overste vertrouwd kan en mag worden.

4. De beoordeling

4.1. Volgens de Procedure moet onder seksueel misbruik worden verstaan iedere gedraging waarbij iemand onder dwang of in een afhankelijkheidsrelatie seksuele handelingen moet verrichten ofwel ondergaan ofwel daarvan toeschouwer moet zijn, dan wel seksueel getinte toenaderingen of uitlatingen in welke vorm dan ook moet dulden. Onder dwang wordt onder

meer begrepen: fysiek geweld of dreiging daarmee, psychische druk, intimidatie en/of chantage. Verder wordt onder seksueel misbruik ook verstaan het maken van seksueel getint beeldmateriaal van iemand en het gebruiken en doorgeven daarvan.

4.2. Niet ter discussie staat dat de door klaagster gestelde feiten, zoals het knijpen in de schaamlippen en het trekken en omdraaien hiervan, alsmede het gebruik van een tandenborstel om de vagina schoon te maken moeten worden gekwalificeerd als seksueel misbruik in de zin van de Procedure. Naar het oordeel van de Klachtencommissie zijn dit immers handelingen die door een buitenstaander objectief bezien en redelijkerwijs kunnen worden geduid als ongewenste seksueel getinte handelingen, die niet horen bij een normale lichamelijke verzorging en opvoeding van minderjarige kinderen.

4.3 Vervolgens dient de Klachtencommissie de vraag te beantwoorden of het aannemelijk is geworden dat de gebeurtenissen die klaagster schetst hebben plaatsgevonden.

Er zijn bijna vijftig jaar verstreken sedert de feiten die klaagster aangeklaagde verwijt zich hebben afgespeeld. De Klachtencommissie gaat ervan uit dat er geen andere documenten noch administratie van [instelling] bewaard is gebleven dan de door partijen geproduceerde foto's en ander materiaal. Zoals ter zitting aangegeven, zal de voorzitter van de Klachtencommissie dan ook niet een buitengewoon griffier benoemen voor het instellen van een archiefonderzoek.

4.4 De Klachtencommissie acht, op grond van eerdere overwegingen in de zaak onder klachtnummer 2012T725, aannemelijk dat aangeklaagde wel op [instelling] werkzaam was van 1 januari 1967 tot oktober 1968. De Klachtencommissie stelt bovendien vast, dat aangeklaagde ook van september 1969 tot september 1970 op [instelling] heeft gewerkt. Zulks is niet door de raadsman van aangeklaagde weersproken.

4.5 De Klachtencommissie onderscheidt twee verschillende handelingen waartegen de klacht van klaagster zich richt:

1. het door aangeklaagde betasten van en hard knijpen in de schaamlippen van klaagster, zowel bij de controle van het bedplassen als in de rij naar de douche;
2. het door aangeklaagde schoonschrobben van de vagina van klaagster met een tandenborstel.

Ten aanzien van het eerste onderdeel van de klacht is de Klachtencommissie van oordeel dat verklaring van klaagster oprecht is overgekomen.

Dat er bij klaagster, die tijdens het gebeuren tussen de drie en zes jaar oud was, enige discrepantie tussen de feiten en de beleving bestaat, is voor de Klachtencommissie niet ondenkbaar. Voor de Klachtencommissie is het bijvoorbeeld niet van belang of er wel of geen trap naar de doucheruimte leidde. Wel is voor de Klachtencommissie duidelijk dat klaagster lijdt onder het verleden en dat zij in haar dromen haar angsten ten opzichte van aangeklaagde opnieuw beleeft.

De stelling van aangeklaagde dat zij geen dienst had op de slaapzaal [naam] doet daar niet aan af, nu door klaagster ter zitting is beschreven hoe de drie zusters, waaronder aangeklaagde, met elkaar de straffen uitdeelden en zich over de verschillende slaapzalen verplaatsten en ook de controles bij het douchen gezamenlijk uitvoerden.

Daarbij vindt, naar het oordeel van de Klachtencommissie, klaagster voor de door haar aangedragen feiten, zoals vermeld onder 1. voldoende steunbewijs in eerdere verklaringen en klachtzaken.

Zo heeft de klaagster in de zaak bekend onder nummer 2011T274 verklaard dat zij in 1967 een jaar op [instelling] heeft doorgebracht en dat zij vrijwel dagelijks door dezelfde aangeklaagde met de hand tussen de benen werd gevoeld of zij in bed had geplast en zo ja, dat zij vervolgens hevig in haar kruis werd geknepen, soms tot bloedens toe.

Een andere getuige heeft verklaard dat zij van 1963 tot 1969 op [instelling] heeft gezeten en dat zij zich herinnert dat iedere nacht een kind door dezelfde aangeklaagde uit bed werd gehaald, dat zij vreselijk geschreeuw hoorde en dat zij tot de ontdekking kwam dat aangeklaagde tot bloedens toe in de schaamlippen van het betreffende kind kneep, waarna het onder een koude douche werd gezet.

Ten slotte vindt de Klachtencommissie voldoende steunbewijs in de zaak bekend onder nummer 2012T725. De Klachtencommissie heeft in genoemde zaak geoordeeld dat voldoende aannemelijk is geworden dat klaagster van 1 januari 1967 tot oktober 1968 vrijwel dagelijks door dezelfde aangeklaagde in haar geslachtsdelen is geknepen na constatering van een natte broek.

Ook de partner van klaagster heeft verklaard dat zij al vroeg in hun lange relatie heeft verteld over het seksueel misbruik en de gewelddadigheden op [instelling].

De Klachtencommissie acht dan ook aannemelijk dat de gebeurtenissen, zoals aangegeven onder 1. hebben plaatsgevonden. De Klachtencommissie brengt daarbij de nuancering aan dat zij niet kan vaststellen hoe vaak de handelingen precies hebben plaatsgevonden. De Klachtencommissie acht aannemelijk dat de handelingen door aangeklaagde met een zekere regelmaat of zelfs maar af en toe hebben plaatsgevonden. Ter zitting is de frequentie ook door klaagster zelf gerelativeerd.

Voor het tweede onderdeel van de klacht, te weten het schoonschrobben van de vagina met een tandenborstel, vindt de Klachtencommissie onvoldoende aanknopingspunten. Naar het oordeel van de Klachtencommissie is deze handeling door klaagster onvoldoende aannemelijk gemaakt en daarbij wordt in geen van de andere klachtzaken over een dergelijke handeling gesproken, zodat daaraan ook geen steunbewijs kan worden ontleend. Ook overigens zijn geen feiten of omstandigheden gebleken, die dit onderdeel van de klacht in enige mate van betekenis ondersteunen.

Bovenstaande leidt tot de conclusie dat naar het oordeel van de Klachtencommissie voldoende is komen vast te staan dat de gestelde gedragingen, zoals gesteld onder 1. door aangeklaagde zijn gepleegd. De Klachtencommissie zal dan ook ten aanzien van deze gedragingen adviseren de klacht gegrond te verklaren. De Klachtencommissie zal niet adviseren de klacht zoals gesteld onder 2 gegrond te verklaren.

De Klachtencommissie wijst klaagster erop dat zij zich met klachten inzake gewelddadige gedragingen kan wenden tot info@geweldsklachtenrkk.nl.

4.4 Het behoeft geen betoog dat aangeklaagde misbruik heeft gemaakt van haar gezag en dat dit is gebeurd in een relatie met een jong kind dat afhankelijk van haar was. De Klachtencommissie acht zulks hoogst kwalijk. Klaagster was ten tijde van de aanvang van het misbruik pas drie jaar oud. Aangeklaagde was voor haar iemand die voor haar zou moeten zorgen en in wie zij vertrouwen moest kunnen stellen.

4.5 De Klachtencommissie gaat ervan uit dat, wanneer de klacht gegrond wordt verklaard, aangeklaagde het leed van klaagster zal erkennen en oprecht spijt zal betuigen. Wellicht kan zulks bijdragen aan vermindering van het leed van klaagster.

4.6 Klaagster heeft niet om een financiële vergoeding gevraagd. De Klachtencommissie wijst klaagster erop dat bij een gegrondverklaring van de klacht door de kerkelijk gezagsdrager zij zich voor het verkrijgen van schadevergoeding kan wenden tot de Compensatiecommissie.

5. Het advies

De Klachtencommissie adviseert de Overste van de Congregatie van de Zusters van Barmhartigheid te Maastricht de klacht, voor zover deze betrekking heeft op onderdeel 1, gegrond te verklaren.

Dit advies is vastgesteld op 2 juni 2014 door mr. M.D.J. van Reenen-Stroebel, voorzitter, drs. A.A.M. van Oostveen en W.A.M.C. Mol, leden, bijgestaan door mr. I.C.T.M. Jongens-Manders, griffier, en is ondertekend door de voorzitter.

Tegen dit advies is geen hoger beroep mogelijk. Wel bestaat voor klaagster en de (gemachtigde van de) kerkelijke gezagsdrager ingevolge artikel 20 van de Procedure de mogelijkheid binnen twee weken na ontvangst van dit advies schriftelijk bezwaar in te dienen indien er naar zijn of haar oordeel een algemeen beginsel van behoorlijke klachtbehandeling is geschonden.

Op grond van artikel 18.5 van de Procedure wordt dit advies binnen twee weken nadat het is vastgesteld bij aangetekend schrijven aan de kerkelijk gezagsdrager en aan klaagster verzonden.

Op grond van artikel 21.1 van de Procedure stelt de kerkelijk gezagsdrager binnen dertig dagen na ontvangst van dit advies klaagster schriftelijk en gemotiveerd op de hoogte van de beslissing die hij naar aanleiding van dit advies heeft genomen.

Op grond van artikel 21.3 van de Procedure geeft de kerkelijk gezagsdrager daarbij de mogelijkheden van bezwaar en beroep aan.

Op grond van artikel 21.4 van de Procedure ontvangt de Klachtencommissie een afschrift van de beslissing van de kerkelijk gezagsdrager.